

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

Особливості впровадження вимог законодавства щодо благополуччя утримання бройлерів

Vitalii Bashynskyi international expert FAO of
Veterinary inspection and biosecurity.
2026

Благополуччя тварин важливе для людини, країни та доведення зрілості суспільства та людяності.

Благополуччя тварин означає, що тварина перебуває у стані, коли вона здорова, має комфортні умови, достатньо їжі та води, відчуває себе в безпеці, може вести природну поведінку, і не страждає від болю, страху, чи виснаження. Це також включає в себе забезпечення позитивних емоцій, таких як задоволення, грайливість, і зацікавленість.

Господарства, які утримують менше за 500 бройлерів підпадають під загальні вимоги щодо благополуччя!

Нагадуємо: Вимоги щодо благополуччя птиці, яка утримується з метою утримання на м'ясо не для усіх!

До тварин та птиці щодо яких є окремі специфічні вимоги також застосовуються і загальні вимоги.

До тварин, які мають врегульовані специфічні вимоги загальні вимоги застосовуються, як базові!

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ПІД ЧАС ЇХ УТРИМАННЯ:

✓ власники і утримувачі відповідають за утримання і благополуччя сільськогосподарських тварин, не повинні завдавати їм невинновданого болю, страждань або травм

✓ догляд за тваринами має здійснювати достатня кількість кваліфікованого персоналу, який володіє відповідними знаннями, навичками роботи з тваринами та професійною компетентністю

✓ власники/утримувачі тварин та персонал, який доглядає за тваринами, мають забезпечувати:

простір, що задовольняє фізіологічні/етологічні потреби тварин та свободу їх пересування

використання матеріалів для будівництва приміщень та обладнання, які не завдають тваринам шкоди та/або травмують їх

захист від несприятливих погодних умов, хижаків, а також від інших ризиків

належне освітлення в тваринницьких приміщеннях (природне чи штучне)

належну вентиляцію та роботу сигналізації, що сповіщає про відмову системи примусової вентиляції

перевірку автоматизованого або механічного обладнання не менш як один раз на добу

повноцінний та збалансований раціон відповідно до віку і виду тварин

доступ тварин до незабруднених кормів і води з інтервалами, що відповідають їх фізіологічним потребам

спосіб годування та напування, який не завдає непотрібних страждань і не травмує тварин

Специфічні вимоги не застосовують до наступних господарств:

Які утримують батьківське поголів'я

Птиця утримується з метою отримання інкубаційного яйця

Пташник із батьківським поголів'ям апріорі буде відповідати специфічними вимогам через особливе відношення до мети їх утримання.

Як утримують птицю у інкубаторах

Відповідно до законодавства України:

- *птиця у інкубаторах утримується досить короткий період часу.*
- *Відношення до птиці є базою для показників ефективності інкубаторної станції*

Бройлери із доступом до виходу

Відповідно до законодавства України бройлер із доступом до виходу майданчика:

- *Прирівнюється до інших видів птиці, утримання яких регулюється лише загальними вимогами до благополуччя тварин.*

Органічне вирощування бройлера

Правила органічного вирощування птиці:

- *Часто більш жорсткі ніж специфічні вимоги благополуччя птиці, тому цей сектор вирощування регулюється іншими правилами і виведений із під специфічного регулювання.*

Мікроклімат і умови в пташнику

Вентиляція і газу

Пташник повинен забезпечувати:

- належну вентиляцію
- контроль концентрації:
- аміаку (NH₃) не більше 20 ppb
- CO₂ 3000 ppb
- підтримання відповідної температури і вологості.

Освітлення

- достатній рівень освітлення для активності птиці
- обов'язковий період темряви (відпочинку)

Підстилка

- підлога повинна бути покрита сухою, пухкою підстилкою (тирса, солома тощо)

Годівля і водопостачання

Відповідно до законодавства ЄС:

- птиця повинна мати постійний доступ до питної води
- корм має бути доступним у достатній кількості
- обладнання (годівниці, напувалки) повинно бути спроєктоване так, щоб мінімізувати конкуренцію і травмування

Кваліфікація персоналу

Особи, що доглядають птицю, повинні:

- мати сертифіковане навчання щодо благополуччя тварин
- знати ознаки стресу, хвороб і травм

Контроль здоров'я та інспекції

Відповідно до законодавства ЄС власник має:

- оглядати птицю не менше двох разів на день
- негайно лікувати або евтаназувати тяжкохворих або травмованих тварин

Також ведеться документація:

- рівень смертності
- продуктивність
- використання ветеринарних лікарських засобів

Обмеження болісних процедур

Законодавство ЄС передбачає:

- заборону хірургічних процедур, які не мають лікувальної мети
- деякі процедури (наприклад, підрізання дзьоба) допускаються лише у виняткових випадках

Визначення про які потрібно знати усе, якщо ви займаєтесь вирощуванням бройлера

добова смертність - кількість бройлерів, загиблих у пташнику впродовж однієї доби, включаючи відбракованих через хворобу або з інших причин, поділена на кількість бройлерів, присутніх у пташнику станом на відповідну добу, і помножена на 100

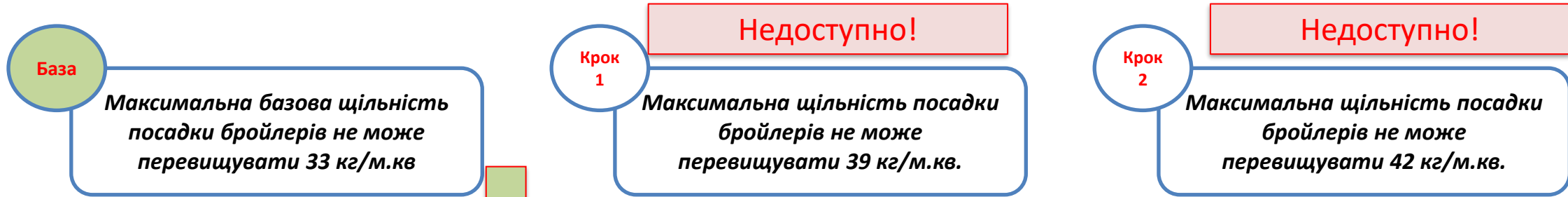
згряя бройлерів - кури з однаковим ветеринарно-санітарним статусом, яких утримують в одному приміщенні або в одному відгородженому місці та складають одну епідеміологічну одиницю;
- це визначення також включає бройлерів, яких утримують в одному приміщенні зі спільним повітряним простором

корисна площа для утримання бройлерів - застелена підстилкою площа, доступна для бройлерів на постійній основі

щільність посадки - загальна жива маса бройлерів, які одночасно перебувають у пташнику, із розрахунку на квадратний метр корисної площі

сукупна добова смертність (кумулятивна) - сума показників добової смертності ($\leq 1\% + 0,06\% \times \text{вік днів}$)

Щільність посадки бройлера

Огляд не менше ніж як 2 рази на добу.

Оператор ринку веде записи про це, має відповідний персонал який здатен оцінити благополуччя та здоров'я.

Оператор ринку веде записи щодо щоденної смертності птиці.

Оператор ринку може поррахувати показник та усвідомлює відповідальність щодо повідомлення КО у разі збільшення смертності вдвічі від середньої по цій статево-віковій групі.

Хорошим рівнем вважається:

- 0-7 днів - $\leq 1\%$;
- загалом $\leq 3-4\%$

Має ветеринарну допомогу для птиці за угодою, або ліцензованого спеціаліста на потужності.

Поїлки не протікають та не створюють надлишкову вологу підстилки. Підстилка суха та пухка, комфортна для птиці.

Корм доступний постійно, виключення – менш як 12 годин до забою.

Забезпечено належну вентиляцію

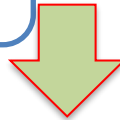
- - аміаку (NH_3) не більше 20 ppb
- - CO_2 3000 ppb та підтримання відповідної температури і вологості.

Достатній рівень освітлення для активності птиці не менше 20 Лк на рівні очей птиці, та обов'язковий період темряви (відпочинку), сукупний не менш як шість годин, при цьому щонайменше один безперервний період темряви має тривати не менш як чотири години.

Заборона хірургічних втручань не обумовлених рішенням ветеринара, як лікувальної процедури, за винятком обрізання дзьоба і кастрації.

База

Максимальна базова щільність
посадки бройлерів не може
перевищувати 33 кг/м.кв

Додаткові вимоги щодо утримання в будь-якій щільності

Кастрацію бройлерів здійснюють кваліфіковані фахівці, які пройшли спеціальну підготовку, лише під наглядом лікаря ветеринарної медицини.

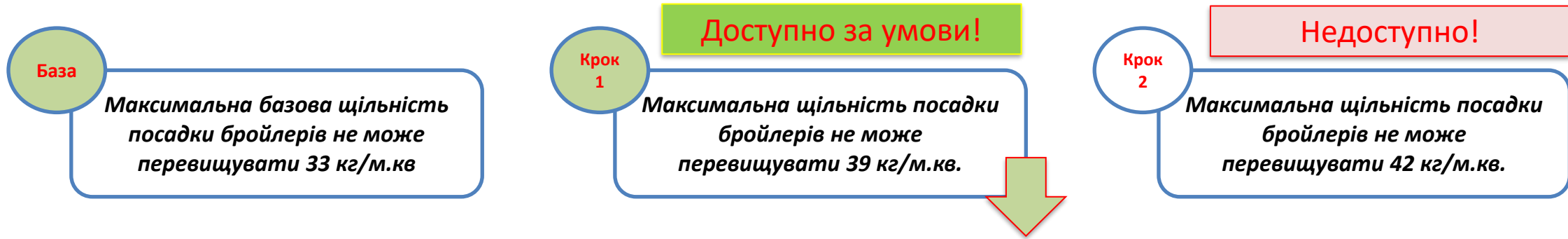
Дозволяється здійснювати хірургічні втручання в терапевтичних або діагностичних цілях.

Оператори ринку ведуть постійно записи щодо:

- кількості бройлерів у пташнику;*
- обліку корисної площі;*
- даних про гібриди і породи бройлерів;*
- відомостей про проведення огляду, у тому числі, за результатами кожного проведеного огляду має бути вказано кількість загинувших бройлерів і причини їх загибелі, а також кількість відбракованих бройлерів із зазначенням причини відбракування;*
- кількість бройлерів, що залишаються у зграї після вилучення бройлерів, запланованих на продаж або для забою.*

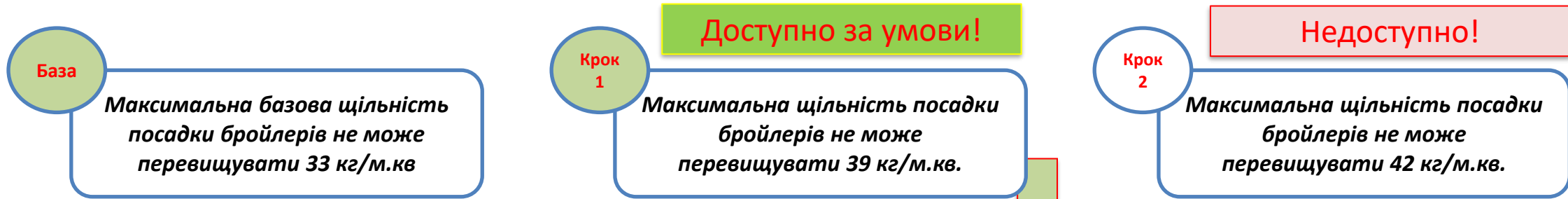
Відомості мають зберігатися протягом не менш як три роки і надаватися територіальному органу компетентного органу під час проведення заходів державного контролю або у відповідь на його запит

Щільність посадки бройлера 39 кг./м.кв.

- ✓ Оператор ринку повідомляє територіальний орган компетентного органу точний показник підвищеної щільності посадки, яку він планує здійснити, а також про будь-яке підвищення щільності посадки не менш як за 15 днів до посадки бройлерів у пташник.
- ✓ До запиту оператор рику додає:
  - опис застосовуваної виробничої системи;
  - план пташнику, у тому числі розміри і площу поверхонь, зайнятих бройлерами;
  - систему вентиляції та, у разі потреби, системи терморегуляції (охолодження і опалення) включаючи їх розташування, докладні цільові параметри якості повітря, такі як, швидкість руху і температура повітря;
  - опис системи напування і годування, а також їх розташування;
  - опис системи аварійної сигналізації і резервні системи на випадок відмови будь-якого автоматизованого або механічного обладнання, що є критично важливим для здоров'я та благополуччя тварин;
  - тип використовуваної підлоги і підстилки.
- ✓ У запиті вказує точні показники добової смертності і сукупної добової смертності, а також відомості про гібриди і породи бройлерів.
- ✓ **Компетентний орган перевіряє ці дані із виїздом на місце.**
- ✓ Оператор ринку зобов'язаний без затримок повідомляти територіальному органу компетентного органу про будь-які зміни в господарстві (потужності) або пташнику, обладнанні або процедурах, що можуть мати вплив на благополуччя бройлерів

Щільність посадки бройлера 39 кг./м.кв.

Додаткові вимоги для щільності посадки бройлера 39 кг./м.кв.

- ✓ Оператор ринку підтверджує та веде контроль якості повітря, вологості та якості кондиції птиці під час контролю на забійній потужності, а саме:
  - концентрація аміаку (NH_3) не перевищує 20 ppm, а концентрація вуглекислого газу (CO_2), виміряна на рівні голів бройлерів, не перевищує 3 000 ppm;
  - 2) температура у пташнику, коли температура назовні, виміряна в тіні, перевищує 30 °C, не перевищує температуру назовні більш як на 3 °C;
  - 3) середня відносна вологість, вимірювана всередині пташника протягом 48 годин, не перевищує 70 %, коли температура назовні пташника є нижче як 10 °C.
- ✓ Оператор ринку знаходиться під періодичним наглядом Компетентного органу, при відсутності заходу державного контролю оператор ринку втрачає право збільшувати щільність до 39 кг/м.кв.

Щільність посадки бройлера 42 кг./м.кв.

База

Максимальна базова щільність посадки бройлерів не може перевищувати 33 кг/м.кв

Крок 1

Максимальна щільність посадки бройлерів не може перевищувати 39 кг/м.кв.

Крок 2

Максимальна щільність посадки бройлерів не може перевищувати 42 кг/м.кв.

Доступно за умови!

- ✓ Оператор ринку протягом **останніх двох років** знаходиться під контролем, здійснюється моніторинг господарств (потужностей) з боку територіального органу компетентного органу (в т.ч. За допомогою уповноваженого ветеринара) та їх результат не виявив жодних порушень цих Вимог.
- ✓ Оператор ринку розробив та продемонстрував процедури контролю базових показників благополуччя бройлера.
- ✓ Уповноважений ветеринар та оператор ринку підтвердили **що щонайменше у семи послідовно вирощених зграях** бройлерів у певному пташнику сукупна добова смертність становить менш як 1 % + 0,06 %, помножені на забійний вік бройлерів у зграї, виражений в добах.
- ✓ Оператор ринку має аналізувати та мати здатність визначити причини збільшення добової, або сукупної добової смертності бройлера.

СУКУПНА ДОБОВА СМЕРТНІСТЬ (CDMR) БРОЙЛЕРІВ: ЯК РОЗРАХОВУВАТИ?

ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄС (ДИРЕКТИВА 2007/43/ЕС)

1. ЩО ТАКЕ CDMR?

Добова смертність (%)

Кількість загиблих +
вибракуваних за день
 $\times 100$
Кількість птиці
в пташнику цього дня

Сукупна добова смертність (CDMR)

Сума всіх добових показників
смертності за увесь період вирощування
(з дня посадки до забою).

2. ДЛЯ ЧОГО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ CDMR?

Показник благополуччя птиці.

Критерій для можливості використання
підвищеної щільності посадки.

Вимога європейського законодавства
та під час аудитів.

3. ПРИКЛАД РОЗРАХУНКУ CDMR (5 ДНІВ)

Посаджено:
10 000 бройлерів

Період вирощування
(для прикладу): 5 днів

Враховуються: загиблі +
вибракувані за день

День	Поголів'я на початок дня (гол.)	Загинуло/вибракувано за день (гол.)	Добова смертність (%) (формула наведена вище)
1	10 000	10	$(10 / 10\,000) \times 100 = 0,10 \%$
2	9 990	8	$(8 / 9\,990) \times 100 = 0,080 \%$
3	9 982	12	$(12 / 9\,982) \times 100 = 0,120 \%$
4	9 970	6	$(6 / 9\,970) \times 100 = 0,060 \%$
5	9 964	9	$(9 / 9\,964) \times 100 = 0,090 \%$

CDMR = сума всіх добових
показників смертності

$$CDMR = 0,10 + 0,080 + 0,120 + 0,060 + 0,090 =$$

0,45 %

Сукупна добова
смертність
= 0,45 %

4. КРИТЕРІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕНОЇ ЩІЛЬНОСТІ ПОСАДКИ

Для можливості утримання бройлерів із підвищеною щільністю посадки застосовується критерій:

$$CDMR < 1 \% + (0,06 \% \times \text{вік у днях})$$

Наприклад:
Забій у 42 дні

$$1 \% + (0,06 \% \times 42) = 3,52 \%$$

Якщо **CDMR ≤ 3,52 %** → господарство відповідає критерію.
Можна застосовувати підвищену щільність посадки.

Якщо **CDMR > 3,52 %** → господарство НЕ відповідає критерію.
Застосовуються обмеження щодо щільності посадки.

ВАЖЛИВО!

- Враховуються лише загиблі + вибракувані (вимушений забій).
- Не включаються птиці, забиті на забій за планом.
- Поголів'я дня = кількість живої птиці в пташнику на початок дня.
- Дані потрібно вести щоденно та зберігати для перевірок.

5. ЯК РАХУЮТЬ CDMR? (СХЕМА)

ЩОДНЯ

Підрахувати кількість загиблих та вибракуваних за день

Поділити на поголів'я в пташнику цього дня

Помножити на 100 (%)
→ отримати добову смертність

ПІСЛЯ ЦИКЛУ

Скласти всі добові показники (%)

Отримати CDMR – сукупну добову смертність (%)

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА

- Директива Ради 2007/43/EC від 28 червня 2007 р.
- Регламент Комісії (ЄС) № 543/2008 (додаток)
- Наказ Мінагрополітики України № 224 від 01.02.2021 «Про затвердження Вимог до благополуччя бройлерів»

Регулярний моніторинг CDMR допомагає вчасно виявляти проблеми та підтримувати високе благополуччя птиці!

ВНЕСЕНО
ДО ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ НОРМАТИВНИХ АКТІВ

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

01.04.2026

м. Київ

N 4481

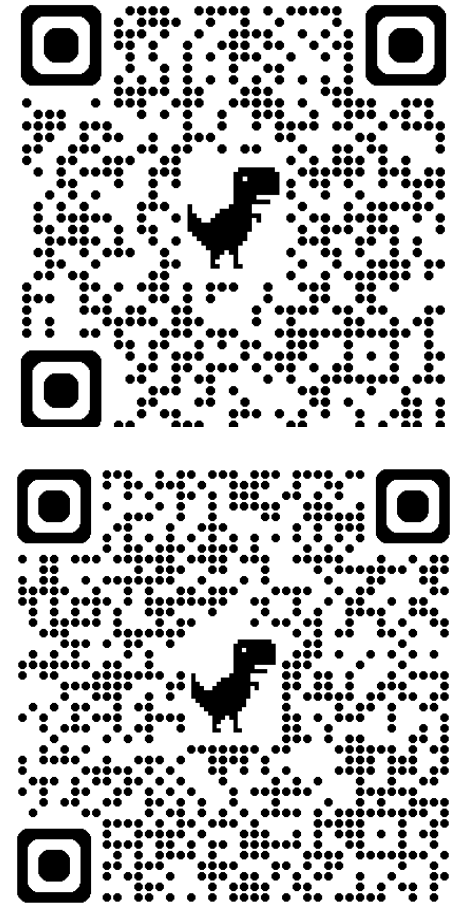
Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
20 квітня 2026 р. за N 543/45937

Про затвердження форм актів, складених за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного контролю (інспектування) стосовно дотримання вимог законодавства про побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин

Із змінами і доповненнями, внесеними
наказом Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України
від 23 квітня 2026 року N 5266

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 6 та частини сьомої статті 18 Закону України "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я тварин та благополуччя тварин", частини шостої статті 7 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", пункту 8 Положення про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 року N 903,

НАКАЗУЮ:

Додаток № 16 до Наказу

**Підготовка персоналу, який задіяний у роботі із птицею,
яка вирощується з метою отримання м'яса.**

Програма навчання з питань благополуччя бройлерів має щонайменше включати такі теми:

Умови утримання бройлерів, у тому числі за підвищеної щільності посадки

Фізіологія і фізіологічні потреби бройлерів, зокрема, потреби у воді та кормах

Поведінка бройлерів і поняття стресу у бройлерів

Практичні аспекти дбайливого поводження із бройлерами, у тому числі, під час відлову, завантаження у транспортний засіб і перевезення

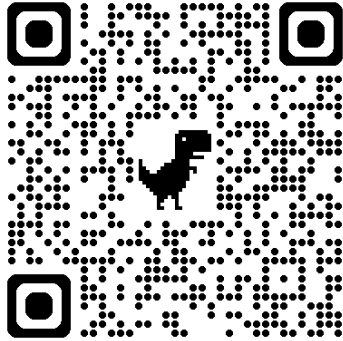
Надання бройлерам невідкладної ветеринарної допомоги, вимушене умертвіння і відбракування

Превентивні заходи біозахисту

Навчання із питань благополуччя бройлерів проводять:

Носієм знань є Компетентний орган -
Держпродспоживслужба

Уповноважена особа

*ВУЗи, технікуми, інші установи
із освітніми ліцензіями*

*організаціям (об'єднанням, асоціаціям)
виробників м'яса птиці в організації і
проведенні навчань з питань благополуччя
бройлерів можна сприяти навчанню*

Поводитись із тваринами відповідно до вимог має виключно навчений персонал

Порядок отримання
визначений
Компетентним органом та
доступний за
[посиланням](#):

[Оновлена версія тексту
заявки](#) та декларації за
результатами
узгоджувальної наради

ДЕРЖАВНИЙ СЕРТИФІКАТ

про наявність достатніх знань та навичок
щодо дотримання законодавства про
благополуччя сільськогосподарських тварин

ПАКЕТ ДОКУМЕНТІВ

- заява
- письмова
декларація
- документ про стаж
*завірена трудова книжка або відомості з
Реєстру застрахованих осіб*
- документ про оплату
*0,03 мінімальної зарплати, чинної на 1
січня року, коли подано заяву*

на підставі досвіду

- ✓ досвід роботи пов'язаний із:
  - утриманням
  - умертвінням
  - транспортуванням
- ✓ тривалість досвіду не менше 1 року
- ✓ досвід отримано до 01.01.2027

Дякуємо за увагу!

